TAVŞANTEPE HÖYÜKTEN BİR GRUP ASUR SERAMİĞİ

A Group of Ceramic Asur from Tavşantepe Mound

Serdar ÖZBİLEN[1]

Geliş Tarihi: 05.04.2016 / Kabul Tarihi: 31.08.2016

Öz

Bu makale Diyarbakır ili Çınar İlçesi'nin 3 km kuzeyinde yer alan Tavşantepe Höyükten Diyarbakır Arkeoloji Müzesine hibe/satın alma yolu ile kazandırılan bir grup Asur seramiğinin katalog çalışmasıdır. Konu ile ilgili seramiklerin tanım ve tasnifleri yapılarak mal gruplarına ayrılmış, işlevleri tanımlanmaya çalışılmış ve karşılaştırmalar yoluyla tarihlendirmeleri yapılmaya çalışılmıştır.

Anahtar Kelimeler: *Yukarı Dicle Bölgesi, Yeni Asur, Yeni Asur Seramiği, Damdammusa, Tuşhan, Tavşantepe.*

Abstract

This article is a catalogue study of a group of Assyrian ceramic saved from Tavşantepe mound which is located at 3 km north of Çınar district of Diyarbakır city for Diyarbakır Archaeology Museum by the way of donation or/and purchase. It has been endeavoured to classify the ceramics as product groups defining and sorting them, to describe their functions, and to date them by means of comparisons.

Keywords: *Upper Tigris region, Neo-Assyria, Neo-Assyrian Pottery, Damdammusa, Tuşan, Tavşantepe*.

Giriş

M.Ö. l. bin yılın ilk yarısından itibaren Yakındoğu'nun büyük siyasi gücü haline gelen Yeni Asur İmparatorluğu, sürdürülebilir yayılmacı politikasıyla varlığını özellikle Yukarı Dicle Bölgesinde hissettirerek, bölgedeki tek söz sahibi olmuştur. Urartu Krallığı coğrafyasının daha erken dönemlerdeki temsilcilerinden birisi olan Nairi ülkesinin güney sınırlarında Tuşhan ve Amedi isimlerindeki Asur eyalet merkezlerini konuşlandırarak, bu merkezler çevresinde olduğu düşünülen Sinabu/Şina-

1 Gazi Üniversitesi, Arkeoloji Bölümü, Yüksek Lisans öğrencisi, serdarozbilen1@gmail.com

mu, Damdammusa ve Tidu gibi özel statülü garnizon/karakol niteliğindeki kentlerle Asur varlığı bölgede pekiştirilmiştir.[2]

Öncüleri Akadlı Sargon ve torunu Naramsin tarafından uygulanan yayılıma dayalı bu girişimler, Yeni Asur Döneminde sistemli uygulamaları ile zirveye ulaşmıştır.[3]

Kralların yapmış olduğu her sefer sonunda bölgedeki Asur varlığını kalıcı kılmak, meşru göstermek ve kudretli bir imparatorluğun belirtileri olarak, propaganda amaçlı steller veya tasvirli kaya anıtları, Asur'un bölgede kalıcı olmak istediğinin işaretlerindendir. Ancak söz konusu stel ve kaya anıtları kralların yapmış oldukları seferlerle sınırlı kaldığından sınır belirleyicisi kavramı netlik kazanamamış ancak Yeni Asur Dönemi son krallarından Asarhaddon (M.Ö. 680-669) döneminde Şubria'da Uppumu ve Kullimeri adlı iki eyalet merkezinin daha kurulmasıyla bölgenin Asurlaştırılmasının tamamlanması sağlanmış ve Dicle nehri doğal sınır olmaktan çıkmıştır.[4]

Yeni Asur İmparatorluğu'nun Yukarı Dicle Bölgesindeki varlığını gösteren önemli kültür unsurlarından birisi seramik buluntularıdır. Bu çalışmamızda Tavşantepe Höyükten elde edilen bir grup Asur seramiği üzerinde durulacaktır.

1. Tavşantepe Höyüğünün Konumu

Tavşantepe Höyüğü, Diyarbakır'ın Çınar ilçesinin 3 km. kadar kuzeyinde höyükle aynı adı taşıyan Tavşantepe mezrasının doğusunda yer almaktadır. Höyüğün boyutları 150 x 125 olup yüksekliği yaklaşık 30 m'dir. Her yönünde taş duvar izleri görülmekle birlikte kaçak kazılar sebebiyle yoğun tahribat çukurları bulunmaktadır.[5] Höyüğün en yüksek yeri kuzeybatı kısmıdır, özellikle güney düzlüğünde duvar izleri belli olmakta ve bazalttan mimari yapı taşları höyüğün her alanına yayılmış durumdadır. Höyük sınırları içerisinde yapılaşma ve toprak çekimi halen devam etmektedir. Höyüğün batı düzlüğünde aşağı şehir olarak tanımlanabilecek yerde modern mezra ile 1 km. kadar kuzeyinde yüzyılın başlarında yapılan Güzel Şeyh Kasrı bulunmakta olup[65] güneyi, doğusu ve kuzeydoğusunda tatlı su kaynakları mevcuttur.[7] Höyüğün güneydoğu ile doğusunu kaplayan Kikan Ovasına, Kiki veya Kiken Ovası da denilmektedir. 25.000 hektarlık bir alana yayılan, buğday ve arpa ekimi yapılan verimli ovanın sınırları Bismil'e kadar uzanmaktadır.[8]

2 Kemalettin Köroğlu, Eski Mezopotamya Tarihi, İletişim Yayınları, İstanbul 2011, s. 133, 157, N. Karg, Gre Dimse 1998 Başlangıç Raporu, "Ilısu ve Karkamış Baraj Gölleri Altında Kalacak Arkeolojik ve Kültür Varlıklarını Koruma Projesi 1998 Yılı Çalışmaları", Ankara 1999, s. 240.

3 Mehmet Işıklı, Yeni Asur Döneminde Asur Devletinin Kuzey Yayılımı ve bu Yayılımın Siyasi ve Ekonomik Nedenleri, Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İzmir 1998, s. 1.

4 M. Salvini, "Some Historic-Geographical Problems Concerning Assyria and Urartu" Neo Assyrian Geographpy (Editedby. Liverani), 1995, s. 106-107, D.D. Luckenbill, Ancient Records of Assyria and Babylonia II, Chicago 1927, s. 600-601.

5 Kemalettin Köroğlu, Üçtepe I, Türk Tarih Kurumu, Ankara 1998, s. 58.

6 Serdar Özbilen, Tavşantepe I, Dicle Üniversitesi Arkeoloji Bölümü, Yayınlanmamış Lisans Tezi, Diyarbakır 2005, s. 10.

7 Mezra sakinlerinin beyanında, 1997 sonrasında çevredeki tarlalara su sağlamak amacıyla höyüğün yaklaşık 200-300 m. kuzeydoğusunda açılan alanda bazalttan su kanallarına rastlanılmış, fakat bunlar daha sonradan yerlerinden sökülerek devşirme malzeme olarak çeşitli yerlerde kullanılmışlardır. Özbilen age., s. 10.

8 Şevket Beysanoğlu, Anıtları ve Kitabeleri ile Diyarbakır Tarihi I, Diyarbakır Büyükşehir Belediyesi Yayınları, Diyarbakır 1997, s. 25, İbrahim Sarı, Şehrimiz Diyarbakır, Diyarbakır 1996, s. 45, Diyarbakır İl Turizm Envanteri, Diyarbakır 2000, s. 10, Diyarbakır Kültür Klavuzu, Diyarbakır 2000, s. 10, Diyarbakır İli Arazi Varlığı, Ankara 1994, s. 11 vd., Diyarbakır İli Çevre Durum Raporu, Diyarbakır 1996, s. 41 vd.

Höyüğün isim kaynağı ile ilgili olarak Basri Konyar, Kerh (Üçtepe) Köyü yakınlarındaki Tuşhan isimli kentten esinlenerek, höyüğün isminin Tavuşantepe olarak geçtiğini bahseder.[9]

Veli Sevin tarafından 1986 yılında başlatılan yüzey araştırmaları çerçevesinde höyükte Orta ve Yeni Asur Dönemi seramiği[10] ile yoğun bir biçimde İlk Tunç Çağ, İlk Tunç-Orta Tunç Geçiş Dönemi, Orta Tunç ve Son Tunç Çağı malzemesinin varlığı tespit edilmiştir.[11]

2. Lokalizasyon Önerileri

Höyüğün lokalizasyon önerileri için Kalhu Yazıtındaki M.Ö. 882 ve 866 yılı seferleri ile ilişkili kayıtlar referans oluşturmaktadır.[12] Höyük ilk olarak Forrer tarafından Damdammusa ile eşlenmiştir.[13] Daha sonraları yörede bir takım gezilerde bulunan Lehmann-Haupt tarafından ses benzerliğine dayanılarak, höyük Tuşhan olarak lokalize edilmiştir.[14] Kessler ise, Forrer'in görüşü doğrultusunda Tavşantepe'yi Damdammusa ile eşleştirmiştir.[15] Daha sonraları ise Köroğlu höyüğü Mariru[16] olarak lokalize etmiştir. Diyarbakır ve çevresi ile ilgili höyükler ve konumlarıyla araştırmalarda bulunan Beysanoğlu[17] ise yeni bir lokalizasyon önerisi yapmaksızın höyük ile ilgili detaylı bilgiler sunmuştur.

3. Tavşantepe Seramiği

Diyarbakır Müzesi tarafından satın alınmış 13 adet tam ve tama yakın seramik üzerinde çalışılmıştır. Elimizdeki envanter içerisinde 7 kadeh, 1 çanak, 4 çömlekçik

9 Basri Konyar, Diyarbakır Tarihi I, Ulus Basımevi, İstanbul 1936, s. 13. Ayrıca bkz. Ziya Gökalp, Küçük Mecmua II, İstanbul 1922, s. 49.

10 Kemalettin Köroğlu, Üçtepe I, Türk Tarih Kurumu, Ankara 1998, s. 4, 66, 67, 74, 80.

11 Nurgül Coşkun Köse, Diyarbakır-Bismil Yüzey Araştırmasında (Diclenin Güneyi) Saptanmış Yerleşimlerin Çanak Çömlek Malzemesinin Değerlendirilmesi, Yüzüncü Yıl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Van 2005, s. 21. Ayrıca Tavşantepe'den hibe/satın alma yoluyla Diyarbakır Arkeoloji Müzesine kazandırılan 3 adet Tunç Çağı figürinin de yer aldığı bir çalışma yüksek lisans tezi olarak sunulmuştur. E. Bilge, Diyarbakır Arkeoloji Müzesinde Bulunan Tunç Çağına Ait Figürinler, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Konya 2009, s. 71, 74, 80, 81.

12 A. K. Grayson, Assyrian Royal Inscriptions II, Wiesbaden 1972-1976, s. 549, 587.

13 E. Forrer, Die Provinzeinteilungdes Assyrichen Reiches, Leipzig 1920, s. 22-26.

14 LehmanHaupt, Armenien Einst UndJetz II/I, Berlin 1926, s. 395. Ayrıca bugün bile höyüğe yerel kullanımla "Toşan/Tevşan" gibi isimlerle de hitap edilmektedir. Ancak konuyu bu yönüyle doğrulayabilecek nitelikte her hangi bir arkeolojik ve filolojik kanıt bulunmamaktadır.

15 K.Kessler,Untersuchung Zur Historichen Topografie Nord Mesopotamiens Nach Keilschriftlichen Quellendes I Jahrtausends V. chr, Wiesbaden 1980. s. 111 vd.

16 Köroğlu 1998, s. 95.

17 Beysanoğlu 1997, s. 25, 48.

ve 1 şişe bulunmaktadır.[18] Seramikler form ve işlevlerine göre 4 alt grupta incelenmişlerdir.[19] Eserler tam ve tama yakın olduklarından mezar hediyesi olabilecekleri düşünülmektedir. Benzeri şekilde mezar hediyesi olarak kullanılmış örnekler Yukarı Dicle Bölgesinde Üçtepe, Aşağı Salat, Hakemi Use ve Kavuşan Höyük kazılarından bilinmektedir.[20]

1. Grup: Kadehler.....(Katalog No: 1-4, Resim: 2-5)

2. Grup: Şişe.....(Katalog No: 5, Resim:6)

3. Grup: Çanak.....(Katalog No:)

4. Grup: Çömlekçikler.....(Katalog No:)

İnceleme üç aşamada gerçekleştirilmiştir. Birinci aşama, kapların form özelliklerini göz önünde tutarak sınıflandırmayı içermektedir. İkinci aşama, kataloglarda da belirtildiği şekilde, seramik parçalarının mal gruplarına göre sınıflandırılmasını, son aşama ise seramiklerin çizim ve fotoğraflarını içermektedir.

Bu çalışmada incelenen ilk iki grubu oluşturan seramik buluntular, pişme tekniği, hamur özellikleri, yapım tekniği ve dönemlerine göre dört grup altında incelenmişlerdir.

Seramik eserlerimizden birinci grubu, (Kat. No: 1, 2, 4 Resim: 2, 3, 5) "Orta Asur Dönemi Seramiği" diye tanımladığımız türler oluşturur. En belirgin grubu oluşturan bu türler, kadehlerden oluşur. Bunlar genellikle hafif dışa eğik ağız kenarlı, basık küre ya da oval gövdeli, ağız ile gövde birleşme yerleri kimi örneklerde keskin, dipleri ise meme ucu ve düğme kaideli tipler şeklindedir.

18 Hibe yolu ile müzeye kazandırılan Tavşantepe Höyüğü seramiklerinin incelenmesi; Anıtlar ve Müzeler Genel Müdürlüğünden alınan 25.02.2003 tarihli ve 02195 sayılı izin belgesi ile 16.07.2003 tarihinde, Diyarbakır Arkeoloji Müzesinde eserlerin fotoğraflarını çekme ve çizimlerini yapma şeklinde gerçekleştirilmiştir. Eserlerin çizimi ve fotoğrafların çekimi tarafımca yapılmıştır. Yayın izinleri ise yine Anıtlar ve Müzeler Genel Müdürlüğünden alınan 2014/24083 sayılı yazı ile sağlanmıştır. Söz konusu eserler hibe yolu ile müzeye teslim edildikleri için, kontekstlerinden ayrılmış olduklarından, kendi varlıkları dışında verebilecekleri tüm bilgilerden yoksundurlar. Böylece seramik bulgularımızın hangi tabakada, hangi mekânda diğer hangi nesnelerle nasıl bir ilişki içinde olduklarını bilememekteyiz. Eserlerin bulunduğu yerin bağlı oldukları tabakayla ilgili işlevlerinin ne olduğunu da öğrenemiyoruz. Bu nedenle seramik bulgularımız, diğer kazılarda ortaya çıkarılmış tarihi bilinen benzer buluntularla karşılaştırılarak tarihlendirilmiştir.

19 Bu bölümde ilk iki grubu oluşturan kadehler ve şişe grubu üzerinde durulacaktır. İTÇ Dönemine tarihlemeyi uygun gördüğümüz 4 adet çömlekçik (plan simple ware) ile 1 adet çanaktan oluşan Yukarı Dicle Havzasında M.Ö. II. binyılın ilk yarısı için belirleyici bir mal grubu olan kızıl-kahve boya astarlı (red-brown wash ware) mal grubuna ise başka bir çalışmanın konusunu oluşturacağından yer verilmemiştir. Ayrıca yoğun olarak bulunan "red brown wash" seramiğinin bulunduğu yerler göz önünde tutularak batı sınırının Diyarbakır'da olup doğuda Botan Vadisi'ne uzanan ve kuzeyinde Toroslarla sınırlanan bir bölgede yaygın bulunduğu söylenebilir. Red brown wash ware mallarının Üçtepe 10. tabakada ya da Ziyarettepe E kısmında yani Mitanni dönemi tabakalarında bulunmaması bu seramiğin Mezopotamya kökenli büyük devletlerin bölgeye girmesiyle yok olduğunu gösterir. A.Schachner.-Ş.Schachner."2000-2001 Yılı Gricano Kazıları", Kazı Sonuçları Toplantısı, sayı 24, cilt 2, Ankara, 2003, s. 452.

20 V.Sevin, Üçtepe Kazıları, İstanbul 1989, s. 10-11, S.Yücel Şenyurt, Aşağı Salat Tepe'den Bir Yeni Asur Mezarı (M-29), Hayat Erkanal'a Armağan: Kültürlerin Yansıması, İstanbul 2006, s. 697-704, H.Tekin, "Hakemi Use 2008 Yılı Kazılarında Keşfedilen Geç Asur Dönemi Mezarları", Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi Cilt:26 Sayı:2, Ankara 2009,s.195-204, G.Kozbe, "Kavuşan Höyük/Diyarbakır Yeni Asur Gömüleri", Veli Sevin'e Armağan, İstanbul 2014, s. 257-262. Ayrıca Tavşantepe Köyü yerleşikleri ile yapılan şifai görüşmede höyükten ve çevresinden kerpiç toprağı alımı nedeniyle iskelet parçalarına ve bu tür kaplara rastlanılması, bizim de seramiklerimizi mezar bulgusu olarak değerlendirmemizi kuvvetlendirmektedir.

Yapım tekniği ve estetik özellikleri sayesinde düğme dipli vazoların içlerine değerli sıvılar konan kaplar olduğu düşünülür. Bu kapların kullanımı sırasında bir kaide üzerine konulduğu anlaşılır. Kuzey Mezopotamya, Suriye ve Filistin'de de aynı kapların varlığı bilinmektedir. M.Ö. II. Binyıl boyunca Mezopotamya'da yaygın olan düğme dipli vazolar Geç Asur devrinde M.Ö. 9. yy. dan 7. yy. sonuna kadar sürekliliğini korumuştur.[21]

İkinci grup, tek örnekle temsil edilen düğme kaideli boyalı kadehten oluşur.[2221] (Kat. No: 3, Resim: 4) Gövdenin üst kısmında yer alan-harici örneklerde ise boyun üzerinde- çeşitli inceliklerdeki yatay bant motifleri, (bej astar üzerine koyu kırmızı/kahverengi boya geleneği) Habur kadehleriyle benzerlik gösterir. Bu kaplar muhtemelen Orta ve Yeni Asur Dönemine kadar birbirinin devamı olan türlerdir.[23] Ayrıca bölgede Orta Asur seramiğinin Geç Tunç Çağı çanak çömlek gelenekleri içerisinde devam ettiği önerilmiştir.[24]

Üçüncü ve son grubumuz dışa çekik ağız kenarlı, kısa boyunlu, basık oval/yuvarlak gövdeli, düz dipli şişeden oluşmaktadır. Bilindiği gibi Geç Asur Seramiğinde kulp uygulaması çok yoğun görülmemektedir. Yuvarlak gövdeli şişeler, uzun gövdeli olanlara oranla sayıca daha azdır. Bu kaplarda yükseklik ortalama 8-10 cm. arasında değişmektedir.[25]

KATALOG

Kat. No. 1/Resim 2/Şekil 1

Dönemi: Orta Asur Tipleri/Kadeh

Hamur rengi: Açık kırmızı/Kiremit

Katkı: İnce kum-mineral katkılı

Pişme/Hardness/Mohs: Çok iyi pişmiş, sert

Teknik: Çark yapımı

Yüzey: Kırmızı perdahlı

Boyutları: Ağız çapı: 5.4 cm., karın çapı: 6 cm., yükseklik: 8.1 cm.

21 Düğme dipler, Yukarı ve Orta Dicle Havzaları ile Yukarı Habur Vadisi'nde oldukça fazladır. Yukarı Dicle Havzası'nda Yeni Asur dönemi çanak çömleklerine yaklaşık iki bin kilometre karelik bir alanda rastlanmış oluşu büyük askeri ve idari merkezlerin yanında küçük tarımsal yerleşim birimlerinde de yaygın olarak kullanıldıklarına işaret etmektedir. (N. Coşkun Köse, Diyarbakır Arkeoloji Müzesinden Bir Grup Yeni Asur Çanak Çömleği, Türk Eskiçağ Bilimleri Enstitüsü Colloquıum Anatolıcum Anadolu Sohbetleri XII, İstanbul 2013, s.147.) Düğme dip terimi ilk olarak W. Andrae tarafından, düğme, meme ucu ve küçük çıkıntı şeklinde dibi olan kaplar için kullanılmıştır. (Şenyurt 1988, s. 281,289) Öncüleri 2. binyılın başlarında ortaya çıkan ve literatürde "nipple based goblet" denen dibi memecikli kadehlere, 2. binyılın ortalarından itibaren "Nuzi Ware" türü, daha sonra da Orta ve Yeni Asur çanak-çömleği içinde rastlanır. (Köroğlu 1998, s. 39.)

22 Çok renkli Geç Asur Devri seramiğinin boya renkleri arasında 4 ana rengin beğenilerek kullanıldığını görmekteyiz. Bunlar arasında kahverengi ve tonları, taba rengi ve tonları, kırmızı ve tonları, füme rengi yer almaktadır. Kiremit ve turuncu ise boya bezemede seyrek görülen renkler olarak karşımıza çıkar. Aynı kap üzerinde farklı kalınlıktaki bant gruplarından oluşan bezemeler sevilerek kullanılmıştır. (Şenyurt 1986, s. 33,47.)

23 K.Sertok-F.Kulakoğlu, "Şaraga Höyük 1999 Yılı Kazı Sonuçları" Ilısu ve Karkamış Kazı Raporları, Ankara 2001, s. 458, Şenyurt 1986, s. 67. Söz konusu kapların kontekslerinin bilinmemesi nedeniyle, höyükte Orta ve Yeni Asur Dönemi çanak-çömleğinin zaman içinde geçirdiği bazı form değişiklikleri konusunda da sağlıklı fikirler edinememekteyiz.

24 E.Baştürk, "Asur Devletinin Yukarı Dicle Vadisi Yayılımı ve Politik Uygulamaları, Güneydoğu Anadolu Araştırmaları Sempozyumu, İstanbul 2010, s. 142.

25 Şenyurt 1986, s. 36.

Tanım: Dibi memecikli-mastos türü kadeh. Dışarı doğru açılan ağız kısmında kırıklıklar var. Boyun, omuza doğru daralarak, omuzdan itibaren bir çıkışla, gövde ovalleşmekte ve kaidesi kendinden olan memecik ile bitmekte. Yüzeyde çark izleri rahatlıkla görülebilmektedir.

Benzerleri: Üçtepe: 7. y.k. (Köroğlu 1998: Res. 5:3, 9-14 ,9: 5, 6, 8, 10,) Kar Tukulti Ninurta: 3 (Schmidt 1999: Res. 5b: 36-39) Fort Salmanasar: Geç Asur (Oates 1959: Lev. XXXVII: 80) Hakemi Use: DÇ (Tekin 2003: Çiz. 2: 4) Girnavaz Höyük: 7. yy (Şenyurt 1988: Lev. IV: 1-6) Gre Dimse (Karg 2001, 669, ş. 8:0), Gre Cano (Schachner 2002, 572, ş. 17-19), Murattaşı (Köroğlu 1998, s. 43, r. 5:3,9-14, s. 65, r. 12:6-8)

Kat. No. 2/Resim 3/Şekil 2

Dönemi:Orta Asur Tipleri/Kadeh

Hamur rengi: Açık kırmızı/açık kahve

Katkı: İnce kum-mineral katkılı

Pişme/Hardness/Mohs: iyi pişmiş, sert

Teknik: Çark yapım

Yüzey: perdahlı

Boyutları: Ağız çapı: 9 cm., karın çapı: 9.3 cm., yükseklik: 8.6 cm., kaide çapı: 2.5 cm.

Tanım: Düğme kaideli kadeh. Dışa açılan geniş ağız, omuzda ovalleşerek, düğme kaide ile son bulmakta, kabın omuzdan yukarısında koyu kırmızı açkı, omuzdan aşağısında ise, açık kırmızı/kahve açkı hâkimdir. Bu yönüyle boya bantlı seramik ile benzeşir.

Benzerleri: Üçtepe: 7. y.k. (Köroğlu 1998: Res. 9: 5, 6, 8, 10) Kar Tukulti Ninurta: 3 (Schmidt 1999: Res. 5b: 36-39) Fort Salmanasar: Geç Asur (Oates 1959: Lev. XXXVII: 80) Hakemi Use: DÇ (Tekin 2003: Çiz. 2: 4) Girnavaz Höyük: 7. yy (Şenyurt 1988: Lev. IV: 1-6) Kenantepe (Parker 2001, 574/G; 580/H), Gre Cano (Schachner 2002, 572, ş. 5:17:19)

Kat. No. 3/Resim 4/Şekil 4

Dönemi: Düğme Kaideli Boyalı Geç Asur Seramiği Hamur rengi: Devetüyü, krem/bej

Katkı: İnce kum, mineral-kireç katkılı

Pişme/Hardness/Mohs: iyi pişmiş

Teknik: Çark yapımı

Yüzey: Bej astarlı

Boyutları: Ağız çapı: 8 cm., karın çapı: 10.4 cm., yükseklik: 10.8 cm., kaide çapı: 2.5 cm.

Tanım: Kırık ve dışa açılan ağız kısmı, omuzdan itibaren ovalleşerek, omuz ile karın arasında yer alan çeşitli inceliklerde üç adet kırmızı yatay banttan sonra incelerek, düğme kaide sona ermektedir.

Benzerleri: Tell Halaf, Assur, Kirbet Qasrij (Şenyurt 1986, s. 72-73, levha II) Diyarbakır Arkeoloji Müzesi (Coşkun Köse, 2013, s.164, r. 18), Dinkha Tepe 3. tabaka PI.III ş.26-27, TellBilla 3. tabaka PI.VI ş.20-21, Yorgan Tepe(Nuzi) PI.V ş.10, Tell Brak PI.XIII ş.11, (Stein 1984, 41,45,47,52,61,65), Khirbet Khatuniyah 4. tabaka,(Anastasio 2010, 153,ş.21), Nimrud(Haller 1954,levha II, ş.an1,a)

Kat. No. 4/Resim 5/Şekil 3

Dönemi:Orta Asur-yerli-Tipleri/Kadeh

Hamur rengi: Devetüyü, krem/bej Katkı: Kireç-orta kum katkılı

Pişme/Hardness/Mohs: Orta pişmiş

Teknik: Çark yapımı

Yüzey: Bej astarlı

Boyutları: Ağız çapı: 8 cm., karın çapı: 10 cm., yükseklik: 8.3 cm., kaide çapı: 3.5 cm.

Tanım:Dışa açılan geniş ağız, omuzda keskin bir çıkışla ovalleşip, düğme kaide ile sona ermekte, yer yer yanık izleri görülmekte.[26] Kabın hamuru içinde bulunan organik maddeler tümüyle okside olamadığından, karbonlaşarak seramik kırığında gri/siyah bir öz tabakası şeklinde belirmiştir.

Benzerleri: Gre Cano (Schachner 2002, 572, ş. 5: 17-19)

Kat. No. 5/Resim 6/Şekil 5

Dönemi:GeçAsur/Şişe

Hamur rengi: Krem/açık kahve

Katkı: İnce kum-mineral katkılı

Pişme/Hardness/Mohs: iyi pişmiş, sert

Teknik: Çark yapımıYüzey:Krem astarlı Boyutları: Ağız çapı: 4 cm., karın çapı: 10 cm., yükseklik: 9.8 cm., kaide çapı: 4-5 cm.

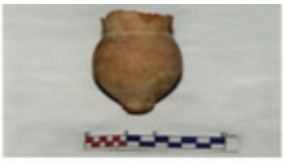
Tanım: Şişe. Kabın tümü oval bir yapıya sahiptir. Kabın sol kenarında kopan kulpun yeri belli olmakta, kendinden kaide ile son bulmaktadır.

26 Kap, günlük kullanım amaçlı olmadığı için söz konusu yanık izleri, kabın bağlı bulunduğu tabakada bir yangın tahribatı meydana geldiğini ya da bağlı bulunduğu dönemin bitmiş olabileceğini düşündürmektedir. Bunu ise Arami göçlerinin Yukarı Dicle Bölgesinde yoğun olarak görüldüğü Orta Asur egemenliğinin sona erdiği Assur-bel-kala (M.Ö. 1075-1057) dönemi ile ilişkilendirebiliriz. Yeni Asur Döneminde ise II. Assurnasirpal'in M.Ö. 882 yılı seferini Damdammusa kentine karşı yapılan Arami saldırıları neticesinde gerçekleştirdiğini biliyoruz.

Benzerleri: Kavuşan Höyük. http://diyarbakirmuzesi.gov.tr/Kazi.aspx?ID=14#), Sharqat IA2, KhirbetQasrij IA3, (Anastasio 2010,143,165,ş.5,ş.6),Nimrud IA2/3 (Haller 1954, 171, ş.33-34,Levha III, ş.ab,ac,ai1), Tell Halaf (Şenyurt 1986, levha VIII, ş. 32)

(Resim 1. Tavşantepe güneyden)

Resim 2 (Kat.No.1)

Resim 3 (Kat.No.2)

Resim 4 (Kat.No.3)

Resim 5 (Kat.No.4)

Resim 6 (Kat.No.5)

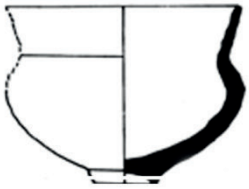

Resim 7 Tavşantepe Seramiği

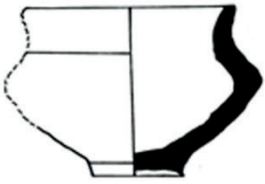
Şekiller

1

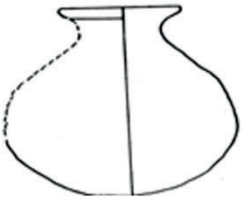
2

3

4

5

KAYNAKÇA

ANASTASİO, S. (2011), *"Atlas of Assyrian Pottery of theIron Age"*, Subartu XXIV, Brepols, 2010.

ARI I-II, Grayson, A, K.(1972-1976), *"Assyrian Royal Inscriptions I-II",* Wiesbaden,1972-1976.

AY, E. (2001), *"Yukarı Dicle Vadisi 1999 Yılı Yüzey Araştırmaları",(Ilısu ve Karkamış Kazı Raporları,* ed. Numan Tuna),Ankara,2001.

BAŞTÜRK, E. (2010) *"Asur Devletinin Yukarı Dicle Vadisi Yayılımı ve Politik Uygulamaları"* (Güneydoğu Anadolu Araştırmaları Sempozyumu, İstanbul, 2010.

BEYSANOĞLU, Ş. (1997), *"Anıtları ve Kitabeleri ile Diyarbakır Tarihi",* Cilt 1,Ankara,1997.

BİLGE, E. (2009), *"Diyarbakır Arkeoloji Müzesinde Bulunan Tunç Çağına Ait Figürinler"*, (Selçuk Üniversitesi, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Konya, 2009.

COŞKUN KÖSE, N. (2005), *"Diyarbakır-Bismil Yüzey Araştırmasında (Dicle'nin Güneyi) Saptanmış Yerleşimlerin Çanak Çömlek Malzemesinin Değerlendirilmesi",* (Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi),Van,2005.

COŞKUN KÖSE,N. (2013), *"Diyarbakır Arkeoloji Müzesinden Bir Grup Yeni Asur Çanak Çömleği",* Türk Eskiçağ Bilimleri Enstitüsü Colloquium Anatolicum, Anadolu Sohbetleri XII,İstanbul,2013.

DİAV (1994), *"Diyarbakır İli Arazi Varlığı"*,Ankara,1994.

DİÇDR (1996), *"Diyarbakır İli Çevre Durum Raporu"*,Diyarbakır,1996.

DKK (2000), *"Diyarbakır Kültür Klavuzu",* Diyarbakır,2000.

DİTE (1997), *"Diyarbakır İl Turizm Envanteri",* Diyarbakır,1997.

FORRER, E. (1920), *"Die Provinzeinteilung des Assyrichen Reiches",* Leipzig,1920.

GÖKALP,Z. (1922), *"Küçük Mecmua II"* İstanbul.

HALLER,V.H. (1954) *"Die Grabervon Assur",* Berlin,1954.

IŞIKLI, M. (1998), *"Yeni Assur Döneminde Assur Devleti'nin Kuzey Yayılımı ve Bu Yayılımın Siyasi ve Ekonomik Nedenleri"* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), İzmir, 1998.

KARG, N. (1999), *"Gre Dimse 1998: Başlangıç Raporu", (Ilısu ve Karkamış Kazı Raporları,* ed. Numan Tuna), Ankara,1999.

KARG, N. (2001), *"Gre Dimse 1999, İlk Sonuçlar" (Ilısu ve Karkamış Kazı Raporları),* Ankara, 2001.

KESSLER, K. (1980), *"Untersuchung Zur Historischen Topografie Nord Mesopotamiens: Nach Keilschriftlichen Quellendes I. Jahrtausends V. chr., Wiesbaden.*

KONYAR, B. (1936), *"Diyarbakır Tarihi",* Ankara,1936.

KOZBE, G. (2014) "Kavuşan Höyük/Diyarbakır Yeni Asur Gömüleri" *Veli Sevin'e Armağan. Arkeolojiyle Geçen Bir Yaşam İçin Yazılar - SCRIPTA - Essays in Honour of Veli Sevin A Life Immersed in Archaeology,* İstanbul, 2014.

KÖROĞLU, K. (1998), *"Üçtepe I",* Ankara, 1998.

KÖROĞLU, K. (2011),*"Eski Mezopotamya Tarihi",* 6. Baskı, İstanbul, 2011.

LEHMANN-HAUPT, C. F. (1926), *"Armenien Einstundjetzt II/I"*, Berlin,1926.

MATNE, ROAF, MAC GİNNES, (2002), *"2000 Yılı Ziyarettepe Kazıları", (Ilısu ve Karkamış Kazı Raporları),* Ankara,2002.

OATES, J.(1959), *"Late Assyrian Pottery from Fort Shalmaneser"*, Iraq, XXI, 1959.

ÖZBİLEN, S. (2005), *"Tavşantepe I,* Dicle Üniversitesi Arkeoloji Bölümü Yayınlanmamış Lisans Tezi. Diyarbakır, 2005.

PARKER, B. (2001), "Yukarı Dicle Arkeolojik Araştırma Projesi (UTARP) 1999 Ön Rapor", *(Ilısu ve Karkamış Kazı Raporları),* Ankara, 2001.

RADNER, K, -SCHACHNER, A. (2001),"Tuşhan'dan Amedi'ye: Assur Döneminde Yukarı Dicle Havzasıyla ilgili Topografik Sorular", *Ilısu ve Karkamış Baraj Gölleri Altında Kalacak Arkeolojik ve Kültür Varlıklarını Kurtarma Projesi, 1998 Yılı Çalışmaları, 2001.*

SALVİNİ, M."Some Historic-Geographical Problems Concerning Assyriaand Urartu" *Neo Assyrian Geographpy (Editedby. Liverani),* 1995, s. 106-107.

SARI, İ. (1996), *"Şehrimiz Diyarbakır",* Diyarbakır,1996.

SEVİN, V., (1989) *Üçtepe Kazıları*, İstanbul.

SCHACHNER, A. (2002), "2000 Yılı Giricano Kazıları Ön Raporu",*(Ilısu ve Karkamış Kazı Raporları)*, Ankara, 2001.

SCHACHNER, A.-SCHACHNER, Ş."2000-2001 Yılı Gricano Kazıları", *Kazı Sonuçları Toplantısı,* sayı 24, cilt 2, Ankara, 2003.

SCHMIDT, C. (1999) "Die Keramik der Areale A-F in Kar-Tukulti-Ninurta", *Altertumskundedes Vorderen Orients Archäologische Studienzur Kulturund Geschichtedes Alten Orients,* Band 10, ed. A. Hausleiter ve A. Reiche, Münster, 1999.

SERTOK, K. -KULAKOĞLU, F. (2001), "Şaraga Höyük 1999 Yılı Kazı Sonuçları", *(Ilısu ve Karkamış Kazı Raporları),*Ankara,2001.

STEİN, D. L. (1984), "Khabur Wareand Nuzi Ware", *Monografik Journals of the Near East,*1984.

ŞENYURT, S. Y. (1986), *"Çok Renkli Geç Asur Devri Seramiği",* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Ankara,1986.

ŞENYURT, S. Y. (1988), "Girnavaz Kazıları Işığında Geç Asur Devri Düğme Dipli Vazoları", *Ankara Üni. Dil ve Tarih Coğ. Fak. Dergisi* Cilt XXXII, Sayı:1-2, Ankara, 1988.

ŞENYURT, S. Y., (2006) "Aşağı Salat Tepe'den Bir Yeni Asur Mezarı (M-29)", *Hayat Erkanal'a Armağan: Kültürlerin Yansıması,* A. Erkanal-Öktü, E. Özgen, S. Günel, A. T. Ökse, H. Hüryılmaz, H. Tekin, N. Çınardalı-Karaaslan, B. Uysal, F. A. Karaduman, A. Engin, R. Spiess, A. Aykurt, R. Tuncel, U. Deniz, A. Rennie (eds.), 697-704, İstanbul: Homer Kitabevi.

TEKİN, H. (2003) "Hakemi Use 2001 Kazısı", *Kazı Sonuçları Toplantısı,* Sayı 24, cilt 1, Ankara, 2003.

TEKİN, H. (2009), "Hakemi Use 2008 Yılı Kazılarında Keşfedilen Geç Asur Dönemi Mezarları", *Hacettepe Üni. Edb. Fak. Dergisi.* Cilt:26, Sayı:2,Ankara,2009.